

LECTURILE POETICE ÎN MEDIUL ONLINE AL BIBLIOTECII – UN MECANISM DE DEZVOLTARE A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE A UTILIZATORULUI

Maria PILCHIN,
Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”

Rezumat: În acest studiu vom răspunde la întrebarea în ce măsură bibliotecile pot contribui la dezvoltarea inteligenței emoționale a beneficiarului serviciilor de bibliotecă prin poezie. Spectacolul poetic în spațiul bibliotecii constituie un eveniment propice în cadrul căruia utilizatorul își poate cultiva și manifesta acest tip de inteligență.

Cuvinte-cheie: lecturi poetice, comunități smart, oferta culturală a bibliotecii, inteligența emoțională, inteligența poetică a utilizatorului.

Abstract: Study answer the question to what extent can libraries contribute to development of emotional intelligence of the library user through poetry. The poetic performance in library space is a favorable event where user can cultivate and manifest this type of intelligence.

Keywords: poetic readings, smart communities, the library's cultural offer, emotional intelligence, the user's poetic intelligence.

Introducere

Lecturile poetice sunt o tradiție culturală din toate spațiile și timpurile. Știm cu toții despre turnirul poezilor din vechea Eladă. Oamenii mereu au citit poezie în spațiile publice, în cadrul unor evenimente culturale, la concursurile și bătăliile poezilor. Putem constata și declara chiar o nevoie și o cerere constantă de poezie în acest sens. Și nu ne referim doar la poezia ocazională sau la textele cu un scop civic, patriotic bine conturat. Este nevoia generală de poezie și de poezi în cetate. E nevoia de a-i asculta cum citesc, de a-i avea în preajmă, e necesitatea de a-i citi cu voce tare pe poezi. De altfel, cititul cu voce tare, cititul împreună este o practică utilă și plă-

cută. Așa cum a citi din textele unui poet este și un exercițiu de identificare estetică, o încercare de multe ori reușită de transfer de imagine artistică dinspre autor înspre cititorul-declamator și publicul care îl ascultă. Poezia și poetul devin astfel un punct de referință al unui grup de referință: *Noi*, cei care apreciem poezia, *noi* cei care o citim și o promovăm. „Noi”, în acest caz este echivalent cu o comunitate a poeziei. Biblioteca este acel spațiu inteligent care e firesc să găzduiască astfel de comunități, să le creeze și să le încurajeze interacțiunile. Așa cum instituțiile bibliotecare nu doar satisfac nevoile și cererea serviciilor de bibliotecă, ci și o generează, reieșind din previziunea și anticiparea necesităților comunitare.

Problematizarea

Întrebarea care apare ține de faptul cum acest tip de lectură ne influențează emoțiile, starea afectivă generală sau chiar inteligența noastră emoțională? Ce este, de fapt, inteligența emoțională și cum poezia, lectura poeziei o poate influența? Prezența poeziei în cadrul diferitor evenimente de bibliotecă poate spori procedeele de auto-reglare emoțională a beneficiarilor ofertei evenimentiale? În ce măsură bibliotecile și bibliotecarii pot contribui la dezvoltarea acesteia? Cum putem contribui la crearea unui climat sănătos emoțional al societății în ansamblu și al omului în parte?!

Spre o inteligență a poeziei

Inteligența poeziei derivă din inteligența generală a poetului și a receptorului acestuia, în mod special din inteligența lor emoțională. Acest tip de inteligență presupune o raportare conștientă la propriile emoții. Iar a-ți înțelege propriile emoții înseamnă nimic altceva decât încercarea de a realiza acel „*Nosce te ipsum*” recomandat de antici. Autocunoașterea presupune, în primul rând, acest tip de comprehensiune a sinelui, așa cum emoțiile noastre sunt acel set de stări care ne caracterizează personalitatea în ansamblul ei, de la inconștient, la subconștient și conștient. Cunoașterea și acceptarea de sine produce necesitatea și chiar dorința controlului de sine, buna autogestionare emoțională și comportamentală. Stăpânirea de sine este un semn de bună creștere, de educație (etimologic *ex ducere*, „a scoate”, trimite la extragerea din instinctual, din animalic). Unii cercetători vorbesc chiar despre o *școlarizare emoțională* care presupune capacitatea de a identifica și de a accepta cauzele și motivele anumitor stări și cea de a explica acțiunile care rezultă din acestea. Momentul în care individul a însușit lecția autocunoașterii, a învățat să își gestioneze emoțiile, pe care le putem numi și demoni, fiara din noi, și această metaforă nu ne aparține, este clipa în care el își îndreaptă privirea spre Celălalt. În sens biologic și comunitar, importanța inteligenței emoționale ține de faptul că aceasta asigură supraviețuirea, capacitatea de a lua decizii, de a stabili limitele în relația cu Celălalt, de a comunica și de a te

integra într-o comunitate umană.

Or, lectura unui poem în solitudine naște nevoia împărtășirii. Sentimentul de asocia-tivitate și participativitate provoacă dorința de a ieși în public cu ceea ce te-a făcut să te simți bine în singurătate, cu ceea ce ți-a părut actual și esențial. De la nivelul sub-personal și personal al receptării unui produs artistic se trece la cel interpersonal și multipersonalul, ultimul vizând „societați și comunități care au furnizat manifestarea creativității” [2, p. 24]. Emoțiile transpuse în cuvinte sunt de mult timp considerate o metodă eficientă în stabilizarea stărilor emoționale umane. Indiferent de faptul dacă este vorba de serviciul divin, de incantațiile unui șaman, de discuția cu un psihanalist sau de o convorbire telefonică cu mama, cuvintele au capacitatea de a reduce din tensiunea mentală de care suferă o persoană aflată în dificultate emoțională.

Mihaela Roco în cartea sa „Creativitate și inteligență emoțională” se referă la necunoașterea propriei persoane, afirmând că „în fiecare dintre noi locuiesc mai multe personaje” [2, p. 105]. Iată care sunt acestea:

- 1) Personajul fundamental (esența personalității);
- 2) Personajul admis (ceea ce ne imaginăm că suntem);
- 3) Personajul visat (ceea ce vrem să fim);
- 4) Personajul model (ceea ce vedem ca model);
- 5) Personajul exemplar (cum ar vrea ceilalți să fim);
- 6) Personajul aparent (cum am vrea noi să ne perceapă ceilalți);
- 7) Personajul secret (ceea ce ascundem altora);
- 8) Personajul actor (ceea ce am dori să fim într-o situație dată);
- 9) Personajul apărare (ipostaza în care ne refugiem în cazul unei amenințări).

Toate aceste personaje se regăsesc în mare parte în imaginea de sine a persoanei care iese în public să citească un poem. Desigur unele vor domina, altele vor rămâne acolo în latența lor.

La lansarea termenului de „inteligență emoțională” în 1895, Wayne Leon Payne releva că aceasta este o abilitate de

relaționare creativă cu stările de teamă, durere și dorință. Observăm că ceea ce pare a fi rău și distructiv poate fi transformat în ceva creativ. Poezia, literatura, în general, au această calitate a terapiei, a conversiunii unor stări grele în exprimare de emoție și sentiment. Este purificarea prin artă pe care antichitatea a numit-o *catharsis*. Astfel, în zona creației, de la aspecte intrapersonale ca înțelegerea propriilor emoții, optimism, respect de sine, autorealizare și independență, ajungem la aspectele interpersonale ale emoțiilor: empatie, stabilirea și menținerea relațiilor cu ceilalți, responsabilitatea socială etc. Empatia presupune capacitatea de a confirma, de a motiva, de a inspira, de a încuraja, de a consola și de a-i alina pe celălalt.

În cadrul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” lecturile poetice s-au tot produs. Poeții întotdeauna veneau la bibliotecă și citeau în cadrul diferitor evenimente dedicate lui Mihai Eminescu, Grigore Vieru etc. Poeții citeau propriile poeme, poeții citeau din alți poeți. Actorii citeau poeme. Elevii și studenții declamau. Tinerii poeți erau invitați în cadrul unor PoetrySlam-uri să citească, la cene și ateliere de poezie. Secția *Studii și Cercetări* în colaborare cu Secția *Activitate editorială* și cu Secția *Memoria Chișinăului* au publicat mai multe antologii de poezie, în mod special am menționat „Chișinăul în literatură” (2011). Biblioteca Municipală, în acest sens, este una poetică cu desăvârșire!

Ultimele două decenii ne-au tot solicitat starea emoțională prin schimbările tehnologice și inovațiile din toate domeniile cunoașterii umane. Emoțiile au servit în acest sens drept resurse pentru descoperirile recente. Recent, noua situație pandemică ne-a izolat în casele noastre, ne-a restricționat libera deplasare în spațiu, asistăm astăzi cu toții la o amplă criză emoțională colectivă. Am rămas acasă, în preajma bibliotecilor noastre personale. Și acestea au fost utile, plăcute și chiar salvatoare. Am început cu toții să citim în mediul online. Am împărtășit din poezii preferați, din noile achiziții poetice ale casei, din stările noastre postlecturale.

Noi, bibliotecarii, am înțeles foarte repe-

de că poezia rămâne a fi o metodă eficientă de a propaga o cultură poetică, în particular, și una literară, în general. Lectura unui poem în mediul online, în acest context medical, este cu siguranță o metodă de a consilia pe utilizatorul aflat la distanță sau chiar nevoit să se autoizoleze sau să intre în carantină. Omul solitar, față în față cu rețelele de socializare nu este cea mai bună imaginea de integrare socială, dar pe termen scurt, este chiar o soluție. Și cele trei luni de izolare socială au confirmat acest fapt. În acest sens, un poem citit de cineva și audiat de omul izolat poate fi o modalitate de comunicare, de susținere morală interpersonală. O lectură poetică (indiferent cine o face, un poet, un actor, un bibliotecar sau un utilizator) este o metodă certă de a stimula dezvoltarea unui vocabular al emoțiilor utilizatorului de bibliotecă, indiferent de vârsta și sexul acestuia. Poezia nu este doar pentru copii și sperăm ca această prejudecată să dispară definitiv din spațiul informațional. Poezia nu este doar distracție și zăbavă pentru cei mici. Poezia este un tip de sensibilitate de care avem nevoie cu toții, indiferent de vârstă. Poemul constituie un colaj de stări care poate încuraja evoluția emoțională a inteligenței individului. Și aici invocăm teoria inteligențelor multiple ale individului, așa cum cititul presupune și alte tipuri de inteligență umană și anume inteligența vizual-spațială, care presupune abilitatea de a percepe vizual ceea ce parvine ca informație în creierul nostru, inteligența verbal-lingvistică, care se referă la abilitatea de a utiliza lexemele. Lectura publică solicită în mod special și inteligența chinestezică, acea abilitate de a-ți controla corpul în cadrul unei acțiuni.

Există chiar și noțiunea de management emoțional. Ne refeream mai sus la stările de teamă, durere și dorință. Paz Torrabella în lucrarea sa „Inteligența emoțională la locul de muncă” insistă pe ideea că „pentru ca o persoană să se maturizeze este absolut necesar să fie capabilă să învețe din experiență, să își modifice atitudinile și obiceiurile atunci când acestea se dovedesc a fi negative” [4, p. 126]. Același autor relevă faptul că o persoană matură emoțional e capabilă să iubească într-o formă superi-

oară, dezinteresată, nu doar din propriile necesități afective [4, p. 130]. În această ordine de idei, empatia, deschiderea spre alte ritate, perceperea celorlalți oameni drept o comunitate din care faci parte, presupune și capacitatea de a te identifica cu emoțiile, cu dificultățile și aspirațiile Celuilalt.

Poetul sau cel care citește public poezie, indiferent de faptul dacă este autorul textului sau nu, prin mesajul acesteia, empatizează cu lumea, ascultătorul (podcastul) sau spectatorul (video-ul) o face și el, ajungând uneori să empatizeze cu întreaga specie, cu întreg universul. Este, în primul rând, ceea ce Daniel Goleman definea și descria în cartea sa „Inteligența socială”. Și această inteligență socială ține de capacitatea umană de a interacționa cu Celălalt. Iar interacțiunea prin cuvinte, dialogul presupune desfășurarea întregului spectru al emoțiilor. Comunicarea interpersonală le conține. Poezia însă poate servi drept o

posibilitate de a comunica stările cele mai negative fără a supăra pe cineva concret, fără atacuri la persoană. Literatura presupune posibilitatea unui interlocutor imaginar, a unui personaj cumulativ căruia să i te adresezi. Expresivitatea emoțională, plasticitatea exprimării, gestica, mimica, toate contribuie din plin la desfășurarea unui spectacol al emoțiilor în care omul se poate produce.

Emoțiile unei lecturi poetice

Propunem spre lectură un poem scris acum 100 de ani de poetul american Carl Sandburg (1878-1967). Este vorba despre „Amurgul bizonilor” (1920). Aici putem chiar audia poemul în lectura autorului: <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=jTA5vZUOAuI>. Iar aici în lectura lui Anjie Carpenter: <https://www.youtube.com/watch?v=hq4CtuXxDcK>. Am găsit două traduceri în română, propunem și o traducere rusească, pentru cei interesați.

<p style="text-align: center;">Buffalo Dusk</p> <p style="text-align: center;">The buffaloes are gone. And those who saw the buffaloes are gone. Those who saw the buffaloes by thousands and how they pawed the prairie sod into dust with their hoofs, their great heads down pawing on in a great pageant of dusk, Those who saw the buffaloes are gone. And the buffaloes are gone.</p>	<p style="text-align: center;">Amurgul bizonilor</p> <p style="text-align: center;">Nu mai există bizoni. Și nu mai există nici cei ce văzură bizonii, cei ce văzură turmele lor fără număr cum treceau pustiind în pulbere iarba preeriei și-apoi, aplecând capete negre, băteau din copite învăluți de somptuoasa vâlvătaie a amurgului. Nu mai există cei ce văzură bizonii. Și nu mai există bizoni. (Traducere de A.E. Baconsky)</p>
<p style="text-align: center;">Amurgul bizonilor</p> <p style="text-align: center;">Bizonii au pierit. Au pierit și cei care au văzut bizonii. S-au dus cei care au privit mii de bizoni cum, ținându-și plecate imensele capete, scormoneau cu copitele iarba preriilor, făcând-o praf; totul într-un extraordinar spectacol al amur- gului. Cei ce au văzut bizonii au pierit, Bizonii au pierit și ei. (Traducere de George Macovescu)</p>	<p style="text-align: center;">Сумерки бизонов</p> <p style="text-align: center;">Бизоны ушли. И те, кто помнит бизонов, ушли. Те, кто помнит, как толпы бизонов топ- тали копытами прерию, перемалывая ее в пыль, как плыли они, склонив могучие головы, в великом шествии заката, погружаясь все глубже в сумерки. Те, кто помнит бизонов, ушли. И бизоны ушли. Перевод: Виктор Райкин</p>

Mihaela Roco propune o listă a emoțiilor, dintre care teama umană, frica, presupun mai diferite ipostaze. Să încercăm să le aplicăm la textul poemului:

Titlul *Amurgul bizonilor* trădează din start o neliniște existențială a ființei. Primul vers, *Nu mai există bizoni* transmite îngrijorarea și dezorientarea eului care ne dă vestea cea tristă. Este vorba despre un pericol, de o eroare umană sau naturală în urma căreia bizonii au dispărut. Vorbim despre o frică biologică a dispariției care se instalează după primul rând din poem. Sentimentul de spaimă crește cu cel de-al doilea vers, *Și nu mai există nici cei ce văzură bizonii*, e extensia asupra speciei umane, e anxietatea în fața dispariției. Versul care urmează, *cei ce văzură turmele lor fără număr*, conține regretul și dezorientarea care cuprinde sinele în fața acelei nenorociri. Preocuparea, consternarea, o presimțire rea, groaza și remușcarea din cauza unui rateu vin odată cu imaginile următoare: *cum treceau pustind în pulbere/ iarba preeriei și-apoi, aplecând/ capete negre, băteau din copite învăluiți/ de somptuoasa vâlvătaie a amurgului*. Ultimele două versuri: *Nu mai există cei ce văzură bizonii./ Și nu mai există bizoni* reiau stările inițiale, cumulând totodată o tristețe generală, o melancolie, o nostalgie pentru un *illo tempore*, o profundă compătimire pentru cei dispăruți, animale și oameni.

Unii cercetători se referă la facilitarea emoțională a gândurilor care presupune relaționarea stărilor emoționale cu alte

senzații mentale, spre exemplu culoarea. Să ne întrebăm, apropo, ce cromatică are acest poem? Ce tablou am obține? Un câmp verde. Mult verde și niște pete negre (bizonii).

În loc de concluzii

Considerăm că o astfel de lectură este în stare să miște pe oricine. Și acest tip de sensibilizare este unul mai mult decât educativ sau moralizator. Impactul lui este unul estetic, unul care acutizează sentimentul de apartenență umană la specie și la lumea pe care aceasta o populează. Poezia cultivă armonia și echilibrul interior al individului, așa cum îi oferă acestuia diferite forme de identificare și refulare a stărilor și pulsionilor personale. Poezia este și o formă de socializare, de exprimare emoțională conștientă, atunci când o citim în public. Și aceasta ne apropie de programarea neuro-lingvistică care cercetează conștientizarea stărilor emoționale. În acest sens, bibliotecarul participă la procesul de a cultiva și dezvolta o inteligență emoțională sănătoasă, inclusiv prin lecturi poetice.

Bibliotecile moderne trebuie să fie niște spații *smart* care să promoveze poezia și poezii ca o componentă imanentă a ofertei sale culturale în comunitate. Instituția info-documentară rămâne a fi în continuare un mediu prietenos culturii, literaturii și creației, în general. Lectura publică îl solicită pe cititor, îl mobilizează în a-și manifesta întreaga gamă de sentimente și emoții îmbinate cu capacitatea de a înțelege mesajul pe care îl transmite un text poetic.

Referințe bibliografice:

1. GOLEMAN, Daniel. Inteligența socială. București: Curtea veche, 2007. 464 p. ISBN 978-973-669-377-9.
2. ROCO, Mihaela. Creativitate și inteligență emoțională. Iași: Polirom, 2004. 247 p. ISBN 973-681-630-3.
3. SANDBURG, Carl. Poeme. București: Editura Eminescu, 1987. 125 p.
4. TORRABELLA, Paz. Inteligența emoțională la locul de muncă. București: ALLFA, 2009. 134 p. ISBN: 978-973-724-193-1.